

4. Ступнікер, Г. Формування і оцінка інтелектуального капіталу підприємства [Текст] / Ганна Ступнікер // Економічний аналіз : збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. – Тернопіль : Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2010. – Випуск 5. – С. 189–192.

References

1. Butnik-Seversky, O.B. "Intellectual capital: a theoretical aspect." *Intellectual capital* 1 (2002): 16-27. Print.
2. *Economy of Ukraine : strategy and long-term development policy*. Ed. V.M.Heyts. Kyiv, Inst. of econom. prognostic, Feniks, 2003, Print.
3. Markova, N.S. *Theoretical and methodological bases of formation and development of intellectual capital*. Kharkiv, 2005. Print.
4. Stupniker, G. "Formation and evaluation of intellectual capital enterprises." *Economic analysis : collection of scientific works of the department of economic analysis* 5 (2010) : 189-92. Print.

Рецензенти:

Полянська А.С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту і адміністрування ІФНТУНГ.

Криховецька З.М. – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

УДК 332.133.44 +338.482.22

ББК 65.43

Кропельницька С.О.¹, Передерко В.П.²

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО КЛАСТЕРУ ДЛЯ РОЗВИТКУ НОВОСТВОРЕНОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

¹Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57,
тел.: (0342)752351,
e-mail: kfin@pu.if.ua

²Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
кафедра туризму,
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15,
тел. (0342) 72-12-03,
e-mail: fatk@nung.edu.ua

Анотація. Стаття присвячена дослідженню проблем розвитку об'єднаних територіальних громад (ОТГ) та окресленню можливостей їх розв'язання. Одним із напрямів розвитку ОТГ визначено формування туристичних кластерів. Результати полягають у виявленні туристичних ресурсів, формуванні туристичної інфраструктури Печеніженської ОТГ. Новизна – в обґрунтуванні концептуальних засад створення туристичного кластера в регіоні на базі туристичної інфраструктури новостворених ОТГ. Практична значущість зводиться до надання конкретних пропозицій щодо побудови алгоритму туристичного кластера та застосування проектного підходу при його створенні.

Ключові слова: туристичний ресурс, туристична інфраструктура, туристичний кластер, об'єднана територіальна громада, проектний підхід.

Kropelnyska S.O.¹, Perederko V.P.²

THE CONCEPTUAL BASES OF TOURIST CLUSTER FORMATION FOR DEVELOPMENT OF NEWLY FORMED UNITED TERRITORIAL COMMUNITY

¹Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance,
Shevchenka str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: 0342752351,
e-mail: kfin@pu.if.ua

²Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Department of Tourism,
Karpatska str., 15, Ivano-Frankivsk,
76019, Ukraine,
tel: 0342 721203,
e-mail: fatk@nung.edu.ua

Abstract. The article is devoted to the problems of united territorial communities (UTC) development and outlining their possible solutions. One of the goals of UTC defined formation tourist cluster. The results is to identify tourism resources, tourism infrastructure formation of Pechenizhenska UTC. The novelty – the conceptual foundations for creating a tourist cluster in the region at the tourism infrastructure of newly UTC established. The practical significance is reduced to provide specific proposals to build a tourism cluster algorithm and application project approach at its creation.

Key words: tourism resources, tourism infrastructure, tourism cluster, united territorial community, project approach.

Вступ. Формування конкурентоздатної ринкової інфраструктури вимагає мобілізації усіх загальнодержавних ресурсів та абсолютного використання усіх національних переваг. Територіальне поєднання природних умов, рекреаційного потенціалу Карпат дозволяє в перспективі сформувати туристичні системи, кожна з яких може базуватися на автентичному, місцевому туристичному підґрунті. Івано-Франківщина має потужний туристичний потенціал, який здатен приваблювати як внутрішніх, так і іноземних туристів.

Дослідженням туризму, як окремої галузі, та організації туристичної діяльності займалися такі вітчизняні і зарубіжні науковці як Абрамов В.В., Александрова А.Ю., Балабанов І.Т., Балабанов А.І., Бейдик О.О., Волкова Л.А., Гаврилишин І.П., Герасименко В. Т., Гуляев В.Г., Євдокименко В.К., Кабушкин Н.И., Ковалевський Г.В., Кузик С.П., Касянчук З.О., Кирилов А. Т., Кифяк В.Ф., Ткаченко Т.І., Реймерс Н.Ф., інші.

Враховуючи те, що в Україні тривають децентралізаційні реформи, і базовою одиницею в них виступають територіальні громади, розглядати обраний напрям дослідження слід з точки зору новостворених об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), оскільки тепер вони самі мають дбати про власний соціально-економічний розвиток, а отже повинні розуміти, як використовувати наявний потенціал території найкращим чином.

Одним із таких дієвих інструментів використання потенціалу певної території найкращим з альтернативних способам, що дає можливість досягнути синергетичного ефекту учасникам, вважається кластер.

Кластер, на нашу думку, є системою економічних відносин, що виникають між суб'єктами господарювання, які об'єднуються на добровільних засадах, базуються на територіальних, технологічних і/або інституційних (соціальних) зв'язках та спрямовані на досягнення кращого сумарного фінансового результату кластера і кожного його суб'єкта при високому рівні конкуренції [1, с. 51].

Теоретичні основи та проблеми формування туристичної інфраструктури та туристичних кластерів досліджували Бандура Н.Б., Біль М., Вершицький А.В., Гайдук А., Крайник О., Кривега К.В., Корольчук О.П., Михайліченко Г.І., Орлова М.Л., Требух А.А., Школа І.М. та інші.

Загальновідомо, що кластер стимулює конкуренцію та прискорює інновації. У кластері потужності є мінімальними, а витрати розподіляються між учасниками кластеру, що є привабливим особливо в умовах децентралізації, коли мешканці громад починають спільно вирішувати проблеми місцевого значення [2].

Постановка завдання. Метою цього дослідження є формування концептуальних основ створення туристичного кластеру та його інфраструктури задля розвитку новоствореної об'єднаної територіальної громади на прикладі Печеніженської ОТГ.

Результати. Перш, ніж розпочинати формування туристичного кластеру, представники територіальних громад повинні з'ясувати для себе два питання:

- наявність туристичних ресурсів та розвиненість туристичної інфраструктури та її складових на конкретній території;
- Сутність та алгоритм формування кластеру як організаційної форми виробництва продукції та/або надання послуг.

Під туристичними ресурсами розуміють сукупність природних та штучно створених людиною об'єктів, що мають комфортні властивості та придатні для створення туристичного продукту. Наявність туристичних ресурсів є передумовою формування туристичної індустрії на тій чи іншій території.

Кифяк В.Ф. у навчальному посібнику “Організація туристичної діяльності в Україні” зазначає такий поділ туристичних ресурсів на групи:

1) рекреаційні (природні) ресурси – унікальні явища природи, печери, водоспади, скелі, заповідники, гори, ріки, моря, лікувальні води, кліматичні та бальнеологічні можливості;

2) об'єкти, які представляють історичне та культурне минуле країни, – музеї, пам'ятники і пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями, життям і діяльністю видатних представників науки, техніки, культури, а також унікальні архітектурні та етнографічні об'єкти;

3) об'єкти, які демонструють сучасні здобутки країни в промисловості, будівництві, сільському господарстві, науці і культурі, медицині та спорті [3].

Досліджуючи туристичну інфраструктуру, звернемо увагу як на найсучасніші напрацювання, так і на традиційні погляди щодо її сутності та складових.

Так, Дурович А. у навчальному посібнику “Організація туризму” подає достатньо визначений склад індустрії туризму, до компонентів якої відносить: організаторів туризму – туристичні підприємства, які здійснюють розробку, просування та реалізацію туристичного продукту (туроператори і турагенти); підприємства, що надають послуги розміщення; підприємства харчування; транспортні підприємства; екскурсійні бюро; виробничі туристичні підприємства (виробництво сувенірної продукції, готельних меблів, туристичного спорядження); підприємства торгівлі (магазини, що реалізують туристичне спорядження та сувеніри); підприємства сфери дозвілля та розваг

(тематичні парки, кінотеатри, концертні зали, клуби за інтересами, зали ігрових автоматів та інші); заклади самодіяльного туризму (туристичні, альпіністські, велосипедні клуби тощо); органи управління туризмом (державні установи, громадські організації); учбові, наукові та проектні установи [4].

Орлова М.Л. у складі індустрії туризму виділяє ядро, компоненти якого безпосередньо пов'язані з виробництвом турів, до якого належать суб'єкти туристичної діяльності (туроператори і турагенції, суб'єкти, що здійснюють екскурсійну діяльність); підприємства готельного і ресторанного господарства; транспортні підприємства. А згідно з функціональним підходом інфраструктуру туризму пропонує поділяти на чотири блоки: транспортна інфраструктура; організації, задіяні у здійсненні туристичних формальностей; організації, що здійснюють організаційно-правове та кадрово-наукове забезпечення індустрії туризму; підприємства, що займаються виробництвом та реалізацією товарів туристичного попиту [5].

На думку Кривеги К.В., туристична інфраструктура **охоплює**:

- туристичні ресурси – сукупність природних, історичних, культурних, соціально-економічних та інших ресурсів відповідної території, які задовольняють різні потреби туриста;

- суб'єктів туристичної діяльності – суб'єкти господарювання, що зареєстровані у встановленому чинним законодавством тієї чи іншої країни порядку, і мають ліцензію або дозвіл на здійснення діяльності, пов'язаної із наданням туристичних послуг та внесені до Державного реєстру суб'єктів туристичної діяльності (за його наявності); такий суб'єкт туристичної діяльності як туроператор безпосередньо та регулярно здійснює діяльність щодо створення туристичного продукту, реалізації та надання туристичних послуг, а також посередницьку діяльність із надання характерних і супутніх послуг.

- туристичну індустрію – сукупність суб'єктів туристичної діяльності, організаційні структури підприємств харчування, транспорту, торгівлі, закладів культури, освіти, спорту тощо, які забезпечують надання послуг, виробництво та реалізацію товарів для задоволення потреб туристів;

- туристичні послуги – послуги щодо розміщення, харчування, інформаційно-рекламного обслуговування, а також послуги закладів культури, спорту, побуту, розваг тощо, спрямовані на задоволення потреб туристів;

- туристичний продукт – попередньо розроблений комплекс, який поєднує такі послуги, що реалізуються або пропонуються до реалізації за єдиною ціною. Сюди входять: а) послуги перевезення; б) послуги проживання; в) інші туристичні послуги, не пов'язані із перевезенням і проживанням [6].

Серед найновіших уявлень про туристичну інфраструктуру, на нашу думку, слід узяти до уваги концепцію створення Національної туристичної організації та її учасників, запропоновану Міністерством економічного розвитку і торгівлі України (далі – МЕРТ) (рис. 1).

Рис. 1. Учасники Національної туристичної організації

Важливо, що 21 червня 2016 р. у рамках міжнародної конференції “Брендинг дестинацій: запорука побудови успішної репутації”, яка відбувалась у м. Києві, ГО “Туристична Асоціація Івано-Франківщини” стала одним із підписантів Меморандуму про взаєморозуміння у сфері туризму та курортів між регіональними асоціаціями провідних туристичних регіонів та міст України. Цей документ стане основою створення в Україні на засадах державно-приватного партнерства Національної туристичної організації. Фактично МЕРТ реально ініціювало давно назрілу схему державно-приватного партнерства в туризмі.

Як бачимо, єдиної позиції щодо туристичної інфраструктури ні в літературі, ні на практиці не сформовано. Туризм є складовою сфери послуг. Сьогодні до структури туристичної індустрії пропонують включати: туристичні послуги промоції і продажу; послуги харчування і проживання; послуги транспорту і масової комунікації; послуги торгівлі та розваг; послуги науки і освіти; адміністративні послуги; фінансові, страхові та медичні послуги, обґрунтовуючи прямий, непрямий впливи цих послуг на туристичне споживання. Відповідно будь-яка інфраструктура, створена для споживачів цих послуг, може вважатись туристичною.

Головним туристичними ресурсами Печеніженської ОТГ є такі туристичні об'єкти: Княздвірський тисовий заказник, Краєзнавчий музей флори і фауни Карпат, Церква святих безсрібників Козьми і Дем'яна (1852 р.), хрест на честь скасування панщини (1898?) – все у с. Княздвір, школа-дяківка в Печеніжині. Важливо, що селище Печеніжин (XIV ст.) – місце народження Олекси Довбуша (1700–1745), керівника руху опришків на Покутті.

Інші складові туристичної інфраструктури фактично перебувають у зародковому стані. Найкращий ресурс для її розвитку – це сільський, зелений туризм. Цей вид туризму потенційно може стати каталізатором соціально-економічного зростання всієї ОТГ.

Зрозумівши, які учасники туристичної індустрії мають входити до майбутнього туристичного кластеру, необхідно побудувати алгоритм його створення, базуючись на вже відомих підходах.

На думку Крайник О., Біль М., туристичні кластери є специфічними організаційними формами об'єднання державних, наукових, освітніх, громадських та приватних структур, що здійснюють свою діяльність у туристичній сфері і розташовані на суміжних територіях [7].

Зважаючи на власні дослідження кластерної тематики¹, сформулюємо таке визначення туристичного кластера: "Це – неформальне добровільне об'єднання установ, організацій, фірм туристичного профілю, супутніх організацій, організацій сервісу, виробничих туристичних підприємств, підприємств торгівлі, закладів дозвілля, навчальних установ тощо, що є географічно близькі, сприяють функціонуванню один одного як суб'єктів кластера, з метою підвищення власного і загального економічного зростання" [8].

Функціонування виробників та інших учасників у системі кластеру, за світовою практикою, сприяє підвищенню продуктивності праці і якості продукції, стимулюванню конкуренції та інновацій, залученню інвестицій, створенню нових робочих місць.

Відповідно до світових стандартів формування кластерів відбувається у певній послідовності, яка носить рекомендаційний характер для їх потенційних суб'єктів, що становить покроковий алгоритм їх створення:

- 1) визначення одного чи кількох підприємств (підприємств) і розгляд усіх підприємств та організацій, які перебувають вище або нижче в одному ланцюгу;
- 2) визначення на горизонтальному рівні тих виробництв, що використовують канали збуту або випускають додаткову (супутню) продукцію (надають послуги);
- 3) визначення організацій, які підтримуватимуть кластер наданням спеціальних знань і технологій, інформації капіталу, інфраструктури, а також організації, що обслуговують суб'єктів кластера;
- 4) аналіз тих державних організацій і відомств, які мають істотний вплив на суб'єктів кластера;
- 5) установлення меж кластера [9]

Поділяючи думку Михайліченко Г.І., вважаємо, що завдання влади при використанні кластерної технології на певній території – виявити основні кластери (кластерні ініціативи), в яких зацікавлений регіон, через формування інституціонального механізму в законодавчому плані, об'єднання наявного інтелектуального і науково-освітнього потенціалу, матеріально-технічних та інших ресурсів, визначення стратегічних основ розвитку [10].

Враховуючи те, що кластер об'єднує у своїй структурі суб'єктів різного рівня підпорядкування та різного профілю з метою забезпечення всіх аспектів його функціонування задля вигоди кожного учасника, вважаємо, що туристичний кластер не може створюватись на рівні однієї ОТГ. Причиною цього є відсутність необхідних суб'єктів – партнерів кластера. З точки зору туристичного кластера, можливість його повноцінного функціонування можна розглядати, виходячи з регіонального рівня, на якому можуть існувати інституції, що забезпечуватимуть розвиток туристичного кластера одночасно у кількох ОТГ. Так, на рівні Івано-Франківської області туристичний кластер може об'єднати таких учасників:

- ТАІФ (Туристична Асоціація Івано-Франківщини);
- АЕРІФ (Асоціація економічного розвитку Івано-Франківщини);

¹ Повний перелік публікацій можна переглянути на <http://personal.pu.if.ua/depart/svitlana.kropelnyska/ua/5334/>

- ММГО “Центр соціальних та ділових ініціатив” (м. Яремче);
- Регіональний туристично-інформаційний центр;
- ІФОО Спілки сприяння розвитку сільського зеленого туризму;
- Туристичне товариство «Карпатські стежки»;
- Обласний центр розвитку туризму (в процесі інституалізації);
- Обласний державний центр туризму і краєзнавства учнівської молоді;
- Навчально-методичний центр культури і туризму Прикарпаття
- Готелі та інші заклади розміщення;
- Туристичні фірми (туроператори, турагенти);
- Адміністрації об’єктів природно-заповідного фонду;
- Транспортні компанії;
- Страхові компанії;
- Музеї, театри;
- Профільні ВНЗ;
- Комунальні підприємства, пов’язані з туристичним обслуговуванням.
- Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування;

Зважаючи на наведений перелік потенційних суб’єктів туристичного кластера та опис процедури його створення, відобразимо алгоритм його формування (рис. 2).

Рис.2. Алгоритм формування туристичного кластера [8]

Зміст кластерної моделі передбачає юридичну та економічну незалежність партнерів один від одного, але наявність спільного координаційного центру (ради). Без такого центру і без способу прийняття спільних рішень, кластер не зможе сформулювати та оптимізувати спільну взаємовигідну діяльність.

До основних функцій, що покладаються на спільний координаційний центр (раду) кластеру відносяться: підбір партнерів, розподіл праці та координація діяльності; забезпечення планування і стратегічних розробок діяльності кластеру; встановлення нових ринкових можливостей та ресурсних комбінацій; розподіл повноваження щодо прийняття спільних рішень; встановлення регламенту засідань і вирішення інших організаційних питань [11].

Внутрішні відмінності між учасниками руйнують мережу, а підприємницька мережа без лідера-організатора та координатора не може ефективно функціонувати на початку його створення.

Визначившись з алгоритмом створення кластера у туристичній галузі, представникам конкретних ОТГ, на нашу думку, необхідно застосувати проектний підхід для формування як концептуальних основ, так і документації, що регулюватиме його функціонування та розвиток в майбутньому. Адже створення кластера – це реалізація проекту розвитку, найважливішим аспектом якого є спільні узгоджені дії влади й організованого бізнесу. При цьому проект розвитку визначає форми участі та зобов'язання влади і бізнесу, забезпечує узгодженість їх дій для максимізації вигод і виконання зобов'язань та повинен відповідати певним параметрам і етапам формування [12].

А, отже, проект створення кластера має включати в загальному такі складові елементи: мета проекту; завдання проекту; суб'єкти (учасники) проекту; цільова територія; цільові групи проекту; опис проблеми, на вирішення якої спрямований проект; доречність обраної організаційної форми функціонування проекту; очікувані кількісні та якісні результати від реалізації проекту; основні заходи проекту [8].

Цей проект передбачатиме адаптацію цілісної системи кластеру як відносно нової для українських реалій форми організації виробництва [2].

Цінність проекту створення туристичного кластера полягає в тому, що це інноваційний проект, який сприятиме соціально-економічному розвитку ОТГ на основі впровадження ефективної місцевої політики, дієвих механізмів підтримки розвитку та маркетингу туристичної індустрії, використання природно-ресурсного потенціалу задля збереження культурної спадщини та підвищення позитивного іміджу регіону в рамках кластерної організації надання туристичних послуг; посиленню інституційної спроможності для розвитку туризму; розвитку і покращенню туристичної інфраструктури; розвитку та поширенню сільського, зеленого туризму, релігійного, культурно-пізнавального, етно- та інших видів туризму; розширенню і покращенню дорожньої мережі, яка б забезпечила надійний зв'язок із відпочинковими, санаторно-курортними тощо закладами, об'єктами сфери обслуговування [8].

Проект створення туристичного кластеру для розвитку Печеніженської ОТГ може розглядатись у руслі вирішення комплексних заходів регіональної цільової програми розвитку туризму на 2016–2020 роки [13] і спрямований на подолання проблем, що стримують ефективний розвиток туристичної галузі у громадах (регіоні): зародковий стан туристичної інфраструктури в громадах з туристичним потенціалом; переважання виїзного туризму і вивіз “туристичних” коштів; слабка інформаційна і рекламна підтримка внутрішнього туризму (сільського, екологічного, релігійного тощо); занепад і руйнування пам'яток історії, культури тощо; низький рівень використання природно-ресурсного потенціалу громад з туристичним потенціалом та забезпечення його захисту і розвитку.

Область завдяки реалізації такого проекту на рівні й інших ОТГ буде вирізнятися диференційованою пропозицією туристичних продуктів на екологічно чистих територіях, серед яких переважають катання на гірських лижах, пішохідний, водний, оздоровчий, сільський, зелений (екологічний) та культурно-пізнавальний види туризму.

Висновки. Окреслені концептуальні основи створення туристичного кластеру на прикладі Печеніженської ОТГ, покроковий алгоритм його формування та застосований проектний підхід дозволять стратегічно розвивати території Івано-Франківської області, сприяти структурній перебудові економіки України в цілому, базуючись на проектно-орієнтованих підходах, які забезпечують також кращу координацію всіх видів ресурсів (матеріальних, фінансових, інтелектуальних, технічних та інших) і можуть

стати одним із дієвих механізмів підвищення ефективності реалізації національної євроорієнтованої конкурентоспроможної економічної політики [12].

Водночас, запровадження кластерної моделі організації туристичного бізнесу є ефективним механізмом підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості туристичної галузі регіону, що забезпечить підвищення координації дій всіх суб'єктів галузі та розвиток конкурентних переваг регіону шляхом активізації всіх видів туризму. Модель передбачає вирішення наступних пріоритетних задач: створення реального реєстру об'єктів туристичної інфраструктури, щоб інвестори знали, куди вкладати гроші; створення туристичного іміджу регіону; формування інформаційної бази регіону з визначенням можливих туристичних маршрутів, місць відпочинку, транспортної системи тощо; підвищення рівня кваліфікації та інтелектуального потенціалу працівників туристичної сфери [8].

1. Кропельницька С.О. Особливості формування фінансових відносин у кластері народних художніх промислів / С. О. Кропельницька // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – №5 – С. 51–59.
2. Кропельницька С. О. Науково-практичні аспекти реалізації стратегічних пріоритетів розвитку територій на основі кластерів / Матеріали Науково-практичної інтернет-конференції за міжнародною участю “Управління інноваційним розвитком територій” (30 жовтня - 30 листопада 2015 року). – Режим доступу: http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2015_11_30_mater_mup_.pdf
3. Організація туристичної діяльності в Україні [Текст] : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Зелена Буковина, 2003. – 312 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cpto.if.ua/word/kif.doc
4. Дурович, А. Организация туризма : учебное пособие / Александр Дурович. – СПб. : Питер, 2009. – 320 с.
5. Орлова М.Л. Функціональні складові інфраструктури туризму України / М.Л. Орлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: geopolitika.crimea.edu/arhiv/2014/tom10-v-2/0125orlova.pdf
6. Кривега К.В. Туристична інфраструктура: поняття та складові / К.В.Кривега [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpgvzdia_2005_21_13.pdf
7. Крайник О., Біль М. Туристичний кластер регіону як форма соціального діалогу: управлінський аспект / О.Крайник, М.Біль / Науковий вісник “Демократичне самоврядування”. – 2009. – Вип. 4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/krajnyk.htm
8. Кропельницька С.О. Концептуально-методичний підхід до підготовки проектної пропозиції створення туристичного кластера [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://personal.pu.if.ua/depart/svitlana.kropelnyska/ua/5334/>
9. Ткачук І.Г. Управління фінансами нових виробничих систем: теорія, методологія, практика: монографія / І. Г. Ткачук, С.О. Кропельницька. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2009. – 264 с.
10. Михайліченко Г.І. Формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку регіону / І.Г.Михайліченко/ Збірник наукових праць “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку”. – 2012. – С.341–349. http://tourlib.net/statti_ukr/myhajlichenko4.htm
11. Кропельницька С.О. Літературний письмовий твір наукового характеру “Проект “Впровадження кластерної моделі розвитку народних художніх промислів на Прикарпатті” / С.О.Кропельницька. – Івано-Франківськ. –2015. – 47 с.
12. Кропельницька С. О. Нові підходи до відбору проектів стратегічного розвитку територій для державного фінансування / Вісник Прикарпатського національного університету. Економіка. – Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2015. – Вип. XI. – С.262–270.
13. Комплексна регіональна цільова програма розвитку туризму в області на 2016-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.if.gov.ua/files/uploads/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83%202016-2020.pdf>

References

1. Kropelnyska, S. O. “Features of formation of financial relations in a cluster of folk crafts.” *Actual economic problems* 5 (2008): 51–59. Print.

2. Kropelnyska, S. O. "Scientific and practical aspects of the strategic priorities of territorial development based on clusters." *Proceedings of the Internet Conference Management of innovation development areas* 30 October - 30 November 2015. Web. <http://www.dridu.dp.ua/konf/konf_dridu/2015_11_30_mater_mup_.pdf>.
3. Kyfyak, V.F. *The organization of tourism in Ukraine*. Chernivtsi: Zelena Bukovina, 2003. Print.
4. Durovych, A. *Tourism Organization*. Piter: SPb, 2009. Print.
5. Orlova, M.L. "Functional components of tourism infrastructure Ukraine." Web. <<http://geopolitika.crimea.edu/arhiv/2014/tom10-v-2/0125orlova.pdf>>.
6. Kryveha, K.V. "Tourist infrastructure: the concept and components." Web. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/znpgvzdia_2005_21_13.pdf>.
7. Kraynyk O., Bil, M. "The tourist cluster in the region as a form of social dialogue: administrative aspect." *Democratic governments* 4(2009). Web. <http://tourlib.net/statti_ukr/krajnyk.htm>.
8. Kropelnyska, S. O. "Conceptual and methodological approach to the preparation of the proposal of tourist cluster creating". Web. <<http://personal.pu.if.ua/depart/svitlana.kropelnyska/ua/5334/>>.
9. Tkachuk, I. G., Kropelnyska, S.O. *Financial management of new production systems: theory, methodology, practice*. Ivano-Frankivsk: Tipovit, 2009. Print.
10. Mikhailichenko, H.I. "Formation of innovative tourism clusters as a competitive advantage of the region." *Management and business in Ukraine: stages of development and problems* (2012). Web. <http://tourlib.net/statti_ukr/myhajlichenko4.htm>.
11. Kropelnyska, S. *Literature written work of a scientific nature "Project "Implementation of cluster model of folk crafts development in the Carpathian region."* Ivano-Frankivsk, 2015. Print.
12. Kropelnyska, S. "New approaches of strategic areas development projects selecting for public funding." *Journal of Precarpathian National University. Economy* 11(2015): 262 – 70. Print.
13. "The complex regional target program of tourism development in the region in 2016-2020 years." Web. <<http://www.if.gov.ua/files/uploads/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%20%D1%80%D0%BE%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%BA%D1%83%20%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D1%83%202016-2020.pdf>>.

Рецензенти:

Пилипів Н.І. – д.е.н., професор, зав. кафедри теоретичної та прикладної економіки Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

Білий М.М. – к.е.н., доцент кафедри фінансів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

УДК 336.027

ББК 65.26-56

Щур Р.І., Плець І.І., Микитюк О. В.

МЕХАНІЗМ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаника",
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 82,
тел.: (0342) 59-61-76, 75-23-91,
e-mail: kfin@pu.if.ua

Анотація. На етапі переходу країни до інноваційної моделі розвитку економіки дієвий механізм фінансового забезпечення інноваційного розвитку є надзвичайно вагомим та незамінним каталізатором інноваційних процесів. Стаття спрямована на дослідження складових механізму фінансового забезпечення інноваційного розвитку регіонів. Досліджено динаміку джерел фінансування інноваційного розвитку Івано-Франківської області. Зазначено особливості у фінансовому забезпеченні інноваційного розвитку Прикарпатського регіону за